

HUMORESKY VÁŽNĚ

MICHAL DLOUHÝ

PRAGO LINE

EDICE OTISKY

MICHAL DLOUHÝ

HUMORESKY VÁŽNĚ

Vážení příznivci a čtenáři četnických historek,

byl jsem osloven autorem této knížky s tím, že bych mohl mít nějaké vzpomínky nebo dokumenty o mém otci – štábním strážmistru Vladislavu Jarém, který mimo jiné sloužil i na četnické pátrací stanici v Hradci Králové.

To mne samozřejmě velmi potěšilo a považuji to za velkou čest. Zanedlouho jsme se sešli nad různými dokumenty a fotografiemi. Přitom mne JUDr. Dlouhý seznámil se svojí tvorbou a vysvětlil mi, jak se do úspěšného televizního seriálu dostalo příjmení Jarý, které je dost neobvyklé, a potěšil mne tím, že to byla právě jména četníků z četnické pátrací stanice v Hradci Králové – pouze došlo ke změně křestních jmen. Takže Jarý v televizním seriálu je vlastně Jarý – můj otec. Zároveň jsem byl požádán, zda bych nenapsal předmluvu ke knize pojednávající o zákulisí televizního seriálu.

Po delších úvahách jsem se pokusil formulovat předmluvu jako vzpomínku na mého otce. Strážmistr Vladislav Jarý sloužil původně na severní německé hranici na četnické stanici v Dolním Lichtenvaldě, nyní Dolní Světlá. Vzhledem k situaci v Německu a blízkosti státních hranic také spolupracoval s vojenskou zpravodajskou službou. Jako zajímavost uvádím, že v této obci vlastnil penzion slavný německý boxer Max Schmeling, který měl za manželku naší herečku Anny Ondrákovou. Uvedený penzion však dnes již nestojí.

Otec mi samozřejmě vyprávěl různé historky ze služby, které jsem jako malý kluk doslova hlтал. Také jsme se přátelili s dalšími četníky a jejich rodinami a setkávali jsme se až do jejich i tátovy smrti. Vzpomínám si například na jeho nejlepšího přítele Stanislava Dostála, jednoho z nejčestnějších mužů, kterého jsem kdy poznal. Ten mi jednou vyprávěl, jak byli odveleni na nějakou dělnickou manifestaci, pouze jako asistence. Dělníci po nich začali házet kameny, takže byl nutný zákrok „pendreký“ a tehdejší Rudé právo se mohlo zbláznit.

Další vzpomínka se vybavuje již na dobu okupace. Otec jednou musel služebně s nějakými dokumenty k veliteli gestapa v Hradci Králové. Když věc vyřídil, tak mu gestapák podal ruku, což tehdy nešlo odmítnout.

I když byla zima, tak si táta na tuto ruku již neoblékl rukavici a až v kanceláři si ji pečlivě umyl.

Za okupace se otec zapojil do odboje, ukryval zbraně a v květnu 1945 se účastnil zabírání hradeckého letiště.

A nakonec ještě jednu historku – až z roku 1965, je však tak typická, že ji nemohu vynechat. V létě jsme jeli s otcem autem, otevřená okna a já špatně odbočil, kam se nesmělo, a ještě do zákazu průjezdu. Samozřejmě nás zastavil příslušník SNB a začal mne decimovat. Tehdy byly u řidičských průkazů kupony, do nichž se vyznačovaly větší přestupky. Při třech záznamech došlo k odebrání řidičského průkazu. Já už měl dva záznamy, a tudíž hrozilo, že bude třetí a bude následovat odebrání řidičského průkazu. Měl jsem zrovna v autě karton cigaret takzvaných „tvrdých“ SPART, které jsem nabídl „za vyřízení“, což bylo akceptováno, a měli jsme tedy po problému. Jelo se dál. Otec mlčel, tvářil se divně a tak, když jsem se ho zeptal, jestli mu něco není, smutně řekl: „Tak tohle by četník za první republiky nikdy neudělal!“

Myslím, že lepší zakončení jsem nemohl napsat, těším se na další četnické historky a ještě jednou děkuji autorovi za čest a důvěru, kterou mne poctil.

Vladislav Jarý
syn štábního strážmistra Vladislava Jarého

PÁR ŘÁDEK ÚVODEM

Humoreska je v literární teorii chápána jako povídka nebo novela s žertovným obsahem, spojující často komično s vážnějším společenským cílem. Přesně takový byl záměr tvůrců připravovaného seriálu kladoucího si za cíl společensky rehabilitovat neprávem zapomenutý československý četnický sbor.

Myšlenka filmově zpracovat případy řešené v meziválečném období četnictvem v rámci takzvané pátrací služby mne napadla na počátku roku 1992. V této době jsem spolupracoval s tehdy ještě Československou televizí jako odborný poradce v oblasti policejní historie a kriminalistiky.

Díky černobílému vidění předlistopadové propagandy se tehdy většině lidí při vyslovení pojmu četnictvo vybavily četnické karabiny mířící do zástupu dělníků. Rovněž tak všem důvěrně známý velitel putimských četníků strážmistr Flanderka, nezapomenutelně ztvárněný panem Marvanem, nezajistil c.k. četnickému sboru přílišnou reklamu. Navíc Jaroslav Marvan představující policejního radu Vacátka má na svědomí, že střední a mladá generace měla zafixováno, že v dobách první republiky honili zločince výhradně páni v černých tvrdácích a s odznakem připevněným zespoda na klopě. Pouze naši prarodiče se pamatovali na četníky, kteří v šedo zelených uniformách s plstěnými přílbami, karabinami a šavlemi pečovali o pořádek a bezpečnost na převážné části území státu, zejména na venkově.

Jak je výše uvedeno, na začátku byla myšlenka, se kterou jsem v roce 1992 navštívil pana režiséra Antonína Moskalyka, který v té době pracoval na pokračování úspěšného koprodukčního seriálu Dobrodružství kriminalistiky. Pana režiséra jsem seznámil se svojí diplomovou prací, která byla věnována vývoji organizace československého četnictva, a představou napravit deformovaný náhled na četnický sbor. První schůzkou se začala profilovat představa

na jedné straně policejního historika a na druhé filmového režiséra o tom, jak by mělo filmové zpracování četnické historie vypadat. Až po několika letech, koncem roku 1996, se režiséru Moskalykovi podařilo získat pro seriál o případech zpracovávaných četnickou pátračkou brněnskou televizi. V roce 1997 byly napsány scénáře na prvních třináct dílů, které byly od srpna 1998 během více než dvanácti měsíců postupně natočeny.

V knižní podobě, formou literatury faktu, hodlám čtenářům přiblížit, jak se vyvíjel námět vlastního seriálu, seznámit je s reáliemi ze života četnictva, z nichž bylo při přípravě seriálu vycházeno, uvést skutečné případy, které se staly předlohou pro filmové zpracování, ale také skutečné osudy osob, předobrazy některých seriálových postav.

Četnická hymna.

My jsme ten národ veselých četníků, kdo má rád své
vltán je nám vždy, každé i v noci, podle zátoně tu v slávu
spějeme, až lože a hvězdi. Bratři drazí, dobrou shodu
mějme, pose k práci, pomáháme všem. Sláva našim
si zapějme, česká je nám buď četnickám.

I když nám mnohé těžké dali břimě
snášime vše, trpělivi jsme,
Svůj život vždycky pro stát nasadíme,
když nás zákon k zakročení zve,
Zvedněm pohár, drazi kamarádi,
připijme si, to vše usmíví,
Nade vše se mějme rádi
z čísla jedna až čtyři.

I. B. 13601. a

J

SLUŽEBNÍ PŘEDPISY ČS. ČETNICTVA.

MINISTERSTVO VNITRA ČIS. JEDN. 72.991-15-1929.
VĚSTNÍK ČETNICTVA ČIS. 17 Z 1930.

**PROZATÍMNÍ
INSTRUKCE
PRO PÁTRACÍ SLUŽBU
ČETNICTVA**

NÁKLADEM MINISTERSTVA VNITRA.
TISKEM STÁTNÍ TISKÁRNY V PRAZE.

PŘÍPADY Z PÁTRACÍ SLUŽBY

Pracovní název seriálu o četnících, s nímž jsem v roce 1992 oslovil režiséra Antonína Moskalyka, byl Případy z pátrací služby.

V době první republiky, do níž měl být děj seriálu zasazen, se místo dnes užívaných pojmů kriminalistika a kriminální služba používalo pojmu pátrací služba. Obsahem pátrací služby bylo objasňování zločinů, přečinů a přestupků, zjištění a zadržení jejich pachatelů, jakož i pátrání po odcizených věcech. Výkon pátrací služby po celou dobu existence monarchie prováděli výhradně pracovníci četnických stanic ve větších obcích a městech, které byly jedinou výkonnou součástí v organizační struktuře četnictva. Nevídaný rozmach zločinnosti způsobený poválečným úpadkem morálky donutil mladý československý stát k provádění odpovídajících opatření v boji proti zločinu. Roku 1922 bylo zřízeno četnické oddělení u Poznávacího úřadu policejního ředitelství v Praze jako centra k jednotnému řízení četnické pátrací služby a k poskytování znaleckých posudků, zejména z oboru daktyloskopie, ale také trasologie, grafologie a dalších. Z hlediska vývoje pátrací služby byl významný rok 1928, kdy došlo ke zřízení 40 četnických pátracích stanic, což byla specializovaná pracoviště provádějící výkon pátrací služby ve větším územním obvodu, využívající přitom speciálních technických metod, prostředků a pomůcek, jimiž nedisponovaly jednotlivé četnické stanice. Zároveň s tím došlo k osamostatnění již zmíněného četnického oddělení z podřízenosti pražskému policejnímu ředitelství a jeho reorganizaci na Ústřední četnické pátrací oddělení podřízené přímo ministerstvu vnitra, které jednotně řídilo výkon četnické pátrací služby na území celého státu prováděný četnickými stanicemi a četnickými pátracími stanicemi.

Vzhledem k tomu, že státní policejní úřady a jejich bezpečnostní oddělení s detektivy v tvrdácích působily pouze v několika velkých městech, vykonávali převážnou část pátrací služby na území státu, zhruba na 90 % státního území, uniformovaní četníci zařazení na četnických stanicích, pátracích stanicích, Ústředním četnickém pátracím oddělení, ale i na ostatních specializovaných součástech četnictva, jako byly četnické silniční kontrolní stanice, četnické pohotovostní oddíly, četnické pohraniční kontrolní stanice a v neposlední řadě i četnické letecké hlídky.

Dne 8. března 1927 zastřelen byl strážník
Antonín Stachý
ze stanice Úř. Ostroh zemského četnického velitelství pro
Moravu nebezpeč. lupčím a vrahem Martinem Laciánem.

Československé četnictvo bylo apolitickou organizací zbavenou dokonce i volebního práva a vyznačující se ve srovnání se sbory stráže bezpečnosti státních policejních úřadů vysokou odborností, profesionalitou, morálkou a hrdostí na příslušnost ke svému stavu. Toto se projevilo i v převládajícím podílu četnictva na vývoji československé kriminalistiky, neboť četnictvo bylo zakladatelem československé kynologie používané od roku 1921, mechanoskopie používané od roku 1931, bezpečnostního rozhlasu a policejního letectva používaných od roku 1935. V řadách četnictva sloužily osoby mající významný podíl na rozvoji československé daktyloskopie, kriminalistické fotografie, balistiky, kriminalistických evidencí, ale také například na používání esperanta při policejní práci. Při výkonu pátrací služby rovněž zaplatilo několik desítek četníků i daň nejvyšší, položilo životy v boji s těžkými zločinci jako byl například lupič Nikola Šuhaj či kasař Martin Lecján.

Záměrem navrhovaného seriálu bylo podat objektivní obraz o činnosti československého četnictva na úseku pátrací služby, čímž by došlo k seznámení diváků s historií československé kriminalistiky, která je velmi bohatá, ale zároveň ukázáním tvrdosti a náročnosti četnické služby, která byla ve své podstatě řeholí. Zároveň ukázkou morálky příslušníků prvorepublikového četnictva a jejich stavovské cti by seriál přispěl k rehabilitaci deformovaného názoru veřejnosti na československé četnictvo a jeho činnost.

Jednotlivé případy jsou autentické a byly vybrány z dobového tisku, odborné literatury, ale i z paměti a vzpomínek dosud žijících příslušníků četnictva. Případy jsou řazeny do celku podle časové posloupnosti a byly vybírány tak, aby přiblížily výkon pátrací služby v jednotlivých částech státu, tj. v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi. Aby byl podán úplný a objektivní obraz o výkonu pátrací služby, byly zastoupeny případy různého druhu od vražd a případů, kdy četník položil při výkonu služby svůj život, přes krádeže a vloupání do nedobytných pokladen, až po případy humorné, k jejichž objasnění přispěla vytrvalost, ale také i smysl pro humor a spravedlnost ze strany vyšetřujících četníků.

Následovaly dvě třináctky případů řešených četníky na celém území státu:

- první z let 1918 - 1927, tj. doby od vzniku samostatného československého státu, kdy byla postupně recipována rakouská organizace četnictva na celé státní území, do doby zřízení četnických pátracích stanic, kdy výkon pátrací služby obstarávaly výhradně četnické stanice a speciální úkoly provádělo od roku 1922 četnické oddělení u Poznávacího úřadu policejního ředitelství v Praze,
- druhá z let 1928 - 1938, tj. doby od zřízení četnických pátracích stanic až do Mnichovského diktátu majícího vliv na změnu státního území a přirozený vývoj organizace četnictva, kdy výkon pátrací služby obstarávaly četnické stanice za vydatné pomoci četnických pátracích stanic a Ústředního četnického pátracího oddělení vzniklého v roce 1928 osamostatněním a reorganizací četnického oddělení Poznávacího úřadu pražského policejního ředitelství.

ŘÍČANSKÁ POSEZENÍ

V rodinném domě Moskalykových v Říčanech se od roku 1992 uskutečnila řada setkání filmového režiséra a scénáristy v jedné osobě a policejního historika a kriminalisty v osobě druhé, při nichž se profilovala představa o možném uměleckém ztvárnění kriminálních případů řešených československými četníky.

Pan režisér si se zájmem přečetl nejen můj námět s názvem Případy z pátrací služby, ale i mojí diplomovou práci o vývoji organizace československého četnictva. Živě se zajímal o realie z četnického života a ostatní materiály, které jsem nashromáždil v rámci zpracování své diplomové práce.

Vojensky organizovaní četníci v šedozelených uniformách měli za úkol pečovat o veřejný pořádek a bezpečnost na celém území státu s výjimkou území statutárních měst, v nichž střežili pořádek a bezpečnost uniformované strážní sbory - strážníci ve tmavomodrých uniformách a neuniformované strážní sbory - již zmiňovaní pánové v tvrdáčích. Úroveň obecních strážníků a policajtů se odvíjela zejména od možností jednotlivých obcí.

Bez zajímavosti nejsou údaje o výkonu bezpečnostní služby v Československé republice v roce 1925: do působnosti 2.777 četnických stanic se 14.123 muži spadalo 11,873.172 obyvatel a 139.225 čtverečních kilometrů státního území a zbytek, 1,700.000 obyvatel a 1.165 čtverečních kilometrů státního území, tvořil rayony 25 státních policejních úřadů se 7.360 policisty. Ve sledovaném období kromě toho vykonávalo bezpečnostní službu zhruba 6.000 komunálních strážníků.

Příslušnost četnických stanic či četnických pátracích stanic k řešení jednotlivých případů vyplývala z trestního řádu a to způsobilo, že nebyl žádný „univerzální“ četník, který by obdobně

jako rada Vacátka ve Velké Praze řešil ty nejzávažnější případy. To znamená, že Případy z pátrací služby byly vlastně dějinami kriminalistiky u četnictva a jednotlivé díly na sebe nenavazovaly dějově, ani postavami a společně měly pouze to, že se jednalo o případy řešené československým četnictvem za využití rozličných kriminalistických metod a dalších technických prostředků. V podstatě se jednalo o „četnické dobrodružství kriminalistiky“. Je třeba uvést, že jeden z dílů Dobrodružství kriminalistiky byl věnován četnickému vrchnímu strážmistrovi Ladislavu Havlíčkovi a jeho kriminalistické metodě s názvem mechanoskopie.

Prostředí četnické pátrací stanice však zaujalo režiséra Moskalyka natolik, že navrhl umístit děj seriálu právě na pátrací stanici, jejíž příslušníci by řešili zajímavé kriminální případy. Zároveň doporučil postavit seriál na osudech konkrétního četníka.